

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Облік і аудит формування доходів підприємницької діяльності на
прикладі ПрАТ «ВИНОГРАДАР»

Виконавець:

студент ЦЗФВН група бзф1

Васильєв Дмитро Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Облікове забезпечення та аудит доходів підприємницької діяльності є одним з основних напрямів підвищення ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки. Проблематика національного обліку, його наближення до міжнародних регламентів потребують системних досліджень, оскільки вони впливають на вірогідність інформації щодо прийняття ефективних управлінських рішень.

В умовах нестабільності національної економіки України у період трансформаційних змін, спричинених повномасштабною агресією проти нашої держави, стійкий та конкурентоспроможний розвиток підприємств залежить від виважених управлінських рішень щодо зростання його прибутковості. Основною для формування фінансових показників підприємства є рівень отриманих доходів підприємницької діяльності. Підвищення ділової активності усіх учасників ринкової економіки зумовлює потребу забезпечення стратегічної альтернативи управління підприємницькими доходами на основі формування обліково-інформаційної бази та організації аудиторських процедур для прийняття управлінських рішень. Саме наявність достовірної облікової інформації та впровадження дієвої системи аудиту за реалізацією облікового процесу формування доходів є вкрай необхідним для формування загальної системи управління підприємством. Відтак, організаційні та практичні аспекти обліку та аудиту формування підприємницьких доходів в сучасних реаліях національної економіки набувають особливого значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань обліку і аудиту формування підприємницьких доходів присвячено праці таких науковців як: Белозерцев В.С., Будько О., Воскалько Н.М., Воскалько В.І. Волошина О.А., Воляник Г.М., Зюкова М.М., Вороніна В.Л. Лазаренко Р. Лисецький А.С., Чабан Г.В. Подмешальська Ю. В., Прокопенко А. Ю. Подолянчук О.А. Поліщук О.М. Полятикіна Л.І., Селіванова Н.М., Ревуцька А.О. Фельченко О.О., Побережна Н.М., Юр'єва І.А. Яворська Т.І., Однак, враховуючи загострення політико-економічної ситуації в реаліях сьогодення, питання облікового забезпечення та аудиту формування підприємницьких доходів є актуальними та потребують дослідження на прикладі окремих суб'єктів національної економіки.

Мета і завдання роботи. Метою магістерської кваліфікаційної роботи є ґрунтовне опанування теоретико-методичними основами обліку та аудиту підприємницьких доходів в системі стратегічного розвитку національних підприємств. Задля досягнення зазначеної мети в роботі було опрацьовано та вирішено такі **завдання**:

- визначити сутність та роль формування підприємницьких доходів в економічному розвитку підприємств національної економіки;
- проаналізувати регламентування обліку підприємницьких доходів виробничо-торговельних підприємств
- дослідити основні складові аналітичного забезпечення управління підприємницькими доходами суб'єктів господарювання;

- надати характеристику виробничої діяльності та ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар»;
- представити загальну організацію обліку на підприємстві та документальне забезпечення формування доходів ПрАТ «Виноградар»;
- визначити практичні аспекти обліку формування підприємницьких доходів діяльності ПрАТ «Виноградар»;
- визначити основні методичні та організаційні аспекти проведення аудиторської перевірки підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар»
- провести аналітичну діагностику підприємницьких доходів та результатів діяльності ПрАТ «Виноградар»;
- надати рекомендації щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькими доходами виробничо-торговельних підприємств.

Об'єктом дослідження є виробничо-торгівельна діяльність ПрАТ «Виноградар», спрямована на формування підприємницьких доходів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційно-практичні аспекти обліку та аудиту формування підприємницьких доходів суб'єктів національної економіки.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи були використані як загально-наукові так і специфічні методи дослідження: вивчення теоретико-методичних аспектів за допомогою монографічного методу; здійснення теоретичних узагальнень та формування висновків - за допомогою абстрактно-логічного методу, економічна діагностика формування доходів підприємства здійснювалася з використанням методів системного аналізу та таких статистичних методів, як побудови ряду динаміки, порівняння показників, формалізація інформації графічним та табличним методом. Для визначення впливу факторіальних ознак на прибутковість досліджуваного підприємства було застосовано інструментарій економіко-статистичного моделювання з побудовою регресійних моделей.

Інформаційною базою при підготовці магістерської кваліфікаційної роботи були використані національні регламентації облікового забезпечення формування підприємницьких доходів, проведення аудиторських процедур, НП(С)БО, монографічні дослідження та наукові публікації з обліку та аудиту підприємницьких доходів, професійні періодичні публікації фахівців-практиків у сфері обліку та аудиту, навчальні видання. Практичні аспекти з формування облікової інформації про підприємницькі доходи, документального оформлення господарських операцій та їх формалізація реєстрах аналітичного та синтетичного обліку, а також у податковій та фінансовій звітності були досліджено за матеріалами ПрАТ «Виноградар»

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (48 найменувань) та 16 додатків. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінки. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 30 рисунків

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретико-методичні аспекти обліку та аудиту доходів підприємницької діяльності»* наведено сутність та класифікацію доходів підприємницької діяльності в економічному та обліковому аспекті, розкрито термінологію доходів за міжнародними стандартами, проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку формування підприємницьких доходів, наведено умови визнання підприємницького доходу з урахуванням вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, визначено особливості визнання доходів та відображення їх у фінансовій звітності, визначено основні управлінські та аналітичні аспекти формування підприємницьких доходів та представлено загальний алгоритм управління оптимізацією доходів в системі обліково-аналітичного забезпечення формування підприємницьких доходів.

У другому розділі *«Організаційно-практичні аспекти облікового забезпечення формування доходів підприємства ПрАТ «ВИНОГРАДАР»»* представлено загальну характеристику діяльності, організації обліку та звітності ПрАТ «Виноградар», визначено основні напрямки його діяльності, окреслено основні показники, що характеризують виробничо-господарську діяльність ПрАТ «Виноградар», проаналізовано основні складові ресурсного потенціалу підприємства, економічні показники його розвитку, розглянуто діючу систему документального забезпечення операцій з формування доходів підприємницької діяльності, практичні аспекти відображення операцій з визнання та відображення в обліку доходів звітного періоду та доходів майбутніх періодів в обліковій системі підприємства.

У третьому розділі *«Аудит та аналітична діагностика формування підприємницьких доходів»* представлено основні організаційні та методичні аспекти проведення аудиту підприємницьких доходів, представлено програму проведення аудиту доходів, наведено аудиторські процедури та тестування аудиторських ризиків, визначено основні напрямки здійснення аналізу доходів підприємницької діяльності, проведена аналітична діагностика формування підприємницьких доходів та результатів діяльності ПрАТ «Виноградар» проведена оцінка впливу факторів внутрішнього на діяльність підприємства, наведено результати економіко-статистичного моделювання, внесені пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та зміцнення його конкурентних позицій. Запропоновані напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації підприємницьких доходів, розкриття інформації в обліковій політиці підприємства, удосконалення аналітичного обліку отриманих доходів основної діяльності, впровадження системи бюджетування з метою прийняття управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота виконана на здобуття освітнього ступеня магістрат за ОПП «Облік, аудит та оподаткування підприємницької діяльності». В контексті поставленої мети та завдань щодо дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів обліку та аудиту формування підприємницьких доходів було отримано наступні результати.

1. За результатами дослідження сутнісних характеристик та ролі підприємницьких доходів в економічному розвитку підприємства акцентовано увагу на пріоритетність їх формування за окремими видами діяльності підприємства, тобто в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. За періодом участі у господарських процесах підприємства слід виокремлювати доходи поточного періоду та доходи майбутніх періодів. Доходи поточного періоду – це доходи, які підприємство отримало або нарахувало протягом звітного періоду (кварталу, півріччя, року) і які підлягають відображенню у звітності саме цього періоду. Вони є результатом звичайної операційної, фінансової та іншої діяльності компанії та безпосередньо впливають на формування фінансового результату за поточний період. Для забезпечення коректності фінансової звітності доходи поточного періоду відображаються у звіті про фінансові результати як частина доходів звітного періоду. Доходи майбутніх періодів на момент їх отримання чи нарахування обліковуються як зобов'язання і визнаються доходом лише у періоді, до якого вони належать. Задля прийняття управлінських рішень варто виділяти релевантні та нерелевантні доходи. Релевантні доходи – це доходи, які безпосередньо пов'язані з певним управлінським рішенням або конкретною ситуацією і враховуються при оцінці її економічної доцільності. Такі доходи є актуальними саме для цієї ситуації, оскільки вони змінюються залежно від прийнятого рішення. На відміну від них, нерелевантні доходи не впливають на вибір і не враховуються при обґрунтуванні альтернативних варіантів.

2. Визначено, що нормативне регламентування обліку доходів торговельних підприємств базується на національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, законодавчих актах та нормативних документах, що забезпечують єдність підходів до визнання, оцінки та відображення доходів у фінансовій звітності. Встановлено, що основними регламентами з облікового забезпечення підприємницьких доходів на національному рівні є НП(С)БО 15 "Дохід" – основний стандарт для обліку доходів, який встановлює вимоги до визнання, оцінки та розкриття доходів та НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" – встановлює загальні правила щодо формування фінансової звітності, яка включає розкриття доходів. На міжнародному рівні основним стандартом є МСФЗ (IFRS) 15 "Дохід від договорів з клієнтами" – регулює визнання доходу на основі п'ятиетапної моделі (визначення контракту, ідентифікація зобов'язань, визначення ціни, розподіл ціни на зобов'язання та визнання доходу після їх виконання). Цей стандарт є актуальним для компаній, які використовують міжнародні стандарти.

3. Аналіз та оптимізація доходів є важливими складовими системи управління підприємством, оскільки вони сприяють підвищенню фінансової стабільності, зростанню прибутковості та довгостроковому успіху компанії. Грамотний підхід до аналізу доходів дозволяє виявити ключові джерела доходів, визначити рентабельність різних напрямків діяльності та вчасно реагувати на зміни в ринкових умовах. Аналіз і оптимізація доходів є основними складовими успішного управління, які сприяють досягненню стратегічних цілей компанії та створенню додаткової цінності для її стейкхолдерів. Оптимізація доходів забезпечує компанію стабільними грошовими потоками, що дозволяє швидше реагувати на зміни в економічному середовищі, сприяє підвищенню конкурентоспроможності завдяки вдосконаленню цінової та збутової політики компанія може зайняти кращі позиції на ринку, максимізації прибутку - оптимізація доходів безпосередньо впливає на збільшення чистого прибутку підприємства. Аудит доходів підприємницької діяльності виконує критичну роль у створенні довіри до компанії серед інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки забезпечує об'єктивну оцінку її фінансового стану, прозорість операцій та дотримання законодавчих норм. За результатами аудиту інвестори отримують підтвердження, що фінансова звітність компанії є достовірною та точною, а це дає їм впевненість у стабільності та надійності бізнесу.

4. За практичними матеріалами ПрАТ «Виноградар» було встановлено, що основним видом діяльності є виробництво виноградних вин. Технологічний процес переробки винограду та виробництва вин та виноматеріалів налагоджений на високому рівні та забезпечував на протязі багатьох років отримання високих доходів та прибутків. Проте враховуючи втрату ринків збуту, проведення повномасштабної війни на території нашої країни ПрАТ «Виноградар» внесло зміни в установчі документи та зареєстрували такий вид діяльності відповідно до КВЕД як змішане сільське господарство. Ресурсний потенціал ПрАТ «Виноградар» представлений такими складовими як оборотні та необоротні активи. Активи підприємства у 2023 році сформовано в основному за рахунок власних джерел підприємства. Щодо залучених джерел формування ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар», то слід зазначити що вони представлені поточними зобов'язаннями: доходами майбутніх періодів та кредиторською заборгованістю перед постачальниками. Основними постачальниками винограду були такі аграрні підприємства як ПСП «Колос» та Агрофірма «Владичень». Також ТОВ «Катран» є основним постачальником паливно-мастильних матеріалів, ТОВ «Укрхімтрест» – постачальником добрив. Використовуючи наявні ресурси ПрАТ «Виноградар» отримує економічні вигоди у вигляді виробленої продукції з подальшою її реалізацією, що в порівнянні з понесеними витратами дозволяє формувати прибутки. Доходи підприємства звітного періоду формуються за рахунок продажу продукції вітчизняним покупцям, серед яких варто відзначити таких, як ПрАТ «Артвайнері», ПрАТ «Харчовик», ТОВ «Таїрово Вайнері», ТОВ «Агро-ЮГ».

5. Загальна організація ведення бухгалтерського обліку, порядок формування показників фінансової звітності та її подання здійснюється

відповідно національного законодавства та НП(С)БО. Справляння загальнодержавних податків та зборів, порядок складання та подання податкової звітності на підприємстві ПрАТ «Виноградар» відповідає основним вимогам Податкового Кодексу України. Для узагальнення облікової інформації ПрАТ «Виноградар» використовує автоматизовану систему обліку. Для ведення податкових розрахунків використовуються програма «М.Е.Дос.». Основним внутрішнім документом, що регламентує організаційні аспекти ведення бухгалтерського обліку є Наказ про облікову політику. Процес документального забезпечення формування доходів від основної діяльності включає в себе юридичну та економічну складову. Тобто юридична сторона передбачає укладання контрактів з контрагентами на поставку виноробної продукції та інших товарів, або надання послуг з переробки виноматеріалів та транспортних послуг. Продаж продукції (товарів) здійснюється на основі Специфікації, а також первинних документів, що засвідчують факт здійснення операції з відвантаження продукції покупцеві. Загальна організація обліку, документальне оформлення операцій з поставки виноробної продукції, інших товарних запасів контрагентам відповідає усім регламентам національного обліку. Формування показників фінансової звітності за даними обліку не має особливих порушень.

6. Проведена оцінка системи облікового забезпечення формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» дозволяє констатувати, що дотримується загальна облікова регламентація відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» щодо умов визнання отриманих доходів звітного періоду та доходів майбутніх періодів. У фінансовій звітності, яка складена з урахуванням регламентації НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», доходи звітного періоду відображені у формі 2-м «Звт про фінансові результати», а доходи майбутніх періодів – у формі 1-м «Баланс» у складі поточних зобов'язань у 3 розділі пасиву балансу. Доходи звітного періоду представлені в основному чистим доходом від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. Також мають місце інші операційні доходи у вигляді операційних курсових різниць, реалізації інших оборотних активів, отриманого доходу від коштів цільового фінансування та інших доходів, які сформовано за рахунок визнання частини доходів майбутніх періодів доходами звітного періоду.

7. Визначено основні етапи проведення аудиту достовірності формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар». Здійснено моніторинг необхідних джерел інформації для проведення аудиторської перевірки та зазначено основні аудиторські процедури – перевірка повноти визнання доходів, точності та існування, правильності оцінки визнаних доходів. Аудиторські процедури перевірки доходів – це сукупність дій, що здійснюються аудитором для збору доказів про правильність, повноту, об'єктивність та своєчасність відображення доходів у фінансовій звітності компанії. Перевірка доходів є однією з найважливіших частин аудиту, оскільки доходи безпосередньо впливають на фінансові результати, що можуть цікавити інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб. При аудиторській перевірці використовуються прийоми документального контролю, зокрема, формальну, арифметичну, логічну, нормативно-правову, взаємну та зустрічну перевірки. Встановлено, що

на підприємстві доходи, що враховують з метою визначення об'єкта оподаткування, нараховуються з моменту їх виникнення згідно з нормами НП(С)БО та Податкового Кодексу України, незалежно від дати надходження або сплати коштів. Перевірка достовірності показників податкової звітності підприємства базувалась на визначенні достовірності та обґрунтованості даних обліку та їх співставленні з відповідними показниками декларації на прибуток підприємства, а також співставленні показників податкової звітності з показниками фінансової звітності

8. За результатами проведеної аналітичної діагностики підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» встановлено, що протягом аналізованого періоду спостерігалися значні коливання у сумах отриманого доходу від реалізації виноробної продукції та послуг з переробки виноматеріалів. З 2021 року сума чистого доходу знизилася з 12616,70 тис. грн до 7697,70 тис. грн. Зміна структури отриманих доходів відбулася саме за рахунок збільшення суми інших операційних доходів. Якщо у 2021 році найбільша доля належала доходам від продажу (94% від загальної суми), то в 2023 році – 74% від загального підприємницького доходу. На досліджуваному підприємстві інші операційні доходи представлені такими складовими, як дохід від отримання цільового фінансування, дохід від отриманих безоплатно оборотних активів, дохід від операційної оренди. Зростання саме цих доходів зумовлено ще й зміною діяльності, а саме впровадження сільськогосподарської діяльності та оцінкою таких специфічних активів як біологічні активи та сільськогосподарська продукція за справедливою вартістю, що передбачає визнання доходів від їх переоцінки та первісного визнання. при побудові рядів динаміки отриманого чистого доходу за період 2017-2023 роки були визначені за допомогою базисного та ланцюгового методу абсолютні зміни, темпи росту та темпи приросту отриманих доходів. З метою визначення основних напрямків ефективного розвитку підприємства ПрАТ «Виноградар» та враховуючи динамічні коливання раніше проаналізованих показників фінансового результату побудована кореляційно-регресійна модель, вирішення якої визначило основні фактори впливу на зміну результативного показника. Найбільш вагомими факторами визначено коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, продуктивність праці та коефіцієнт оборотності оборотних активів

9. Основні напрямки удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» слід визначати за такими складовими: фінансовий та управлінський облік; фінансовий та стратегічний аналіз; зовнішній та внутрішній аудит. У системі фінансового обліку важливим та відповідною точкою у контексті формування інформації про підприємницькі доходи є облікова політика підприємства. дотримання основних регламентів встановленого внутрішнього документу має бути спрямовано на достовірне визнання доходів від реалізації продукції та визнання доходів від виконання робіт та надання послуг. Також необхідним є правильне розмежування отриманих доходів за певними класифікаційними групами та видами діяльності. Для ПрАТ «Виноградар» необхідно правильно визначати та відносити до доходів звітного періоду суми цільового фінансування, які були зараховані до доходів

майбутніх періодів. Саме це розмежування безпосередньо впливатиме на формування фінансового результату звітного періоду. Розмежування доходів за видами діяльності – операційною, фінансовою та іншою потрібно для формування показників фінансової звітності та аналітичної діагностики економічного стану підприємства. Для поглиблення аналітичності облікового забезпечення підприємницьких доходів від основної діяльності ПрАТ «Виноградар» слід ввести додаткові субрахунки для визнання доходів від продажу продукції вітчизняним покупцям та покупцям-нерезидентам. Також підприємству ПрАТ «Виноградар» потрібно ввести систему управлінського обліку та впровадити бюджетування доходів та витрат основної діяльності. Стратегічний аналіз має бути спрямований на застосування методів та інструментів, що допоможе ПрАТ «Виноградар» аналізувати поточне становище, конкурентне середовище та розробляти стратегії для досягнення своїх цілей. Має бути проведена оцінка конкурентної ситуації на ринку, включаючи аналіз конкурентів, їхніх стратегій, сильних і слабких сторін, а також можливостей для розвитку. Внутрішній аудит виступатиме важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та контролю в підприємстві, а також для забезпечення відповідності внутрішніх процесів законодавчим та регулятивним вимогам

АНОТАЦІЯ

Васильєв Д.О. «Облік і аудит формування доходів підприємницької діяльності на прикладі ПрАТ «ВИНОГРАДАР»»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 «Облік і оподаткування»» за освітньою програмою *(шифр та назва спеціальності)* професійного спрямування «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності». – *(назва освітньої програми)*
Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та класифікації доходів, теоретико-практичні аспекти обліку доходів підприємницької діяльності та їх відображення у фінансовій звітності з урахуванням вимог національних стандартів обліку, організаційні основи аудиту формування доходів підприємницької діяльності.

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку формування доходів та їх вплив на прибутковість підприємства, діючу систему обліку та методику проведення аудиту доходів на підприємстві, вплив факторів внутрішнього середовища на ефективність діяльності підприємства.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації доходів на основі поглиблення інформації в обліковій політиці підприємства про доходи за видами діяльності, аналітичного обліку, впровадження системи бюджетування на підприємстві.

Ключові слова: доходи підприємницької діяльності, документальне забезпечення, облік, аудит, економіко-статистичне моделювання, ефективність.

ANNOTATION

Vasyliiev Dmytro. «Accounting and audit of business income formation on the example of PJSC «VINOGRADAR»»

Thesis for Master degree in specialty 071 «Accounting and taxation»

(code and name of the specialty)

under the master's program «Accounting, audit and taxation of business activities »

(title of master program)

– Odessa National Economics University. – Odessa, 2024

Thesis deals with theoretical aspects of the substance and classification of incomes, theoretical and practical aspects of accounting for business incomes and its reflection in financial statements according to National Accounting standards, organizational principles of audit of the formation of incomes.

Author analysis the main economic indicators of the enterprise development, the dynamics of income generation and their impact on the profitability of the enterprise, the operating accounting system and the methods for carrying out the audit of incomes at the enterprise, the influence of internal environmental factors on the efficiency of the enterprise.

We have recommended the directions for improving the accounting support for the systematization of income based on deepening the information in the accounting policy of the enterprise about income by types of activity, analytical accounting, implementation of the budgeting system at the enterprise.

Keywords: business income, documentation, accounting, audit, economic and statistical modeling, efficiency.